

Sygn. akt V CSK 459/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa F.S.A. z siedzibą w K.
przeciwko Uniwersyteckiemu Szpitalowi Klinicznemu im. (...) w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 26 lutego 2020 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 maja 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

1) oddala skargę kasacyjną;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5400,- (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w W. oddalającego powództwo o zapłatę odsetek ustawowych od zapłaconych należności za dostarczone towary. Ustalił, że powód

jako sprzedawca wyrobów farmaceutycznych i pozwany jako podmiot leczniczy zawarli w trybie przetargu nieograniczonego w dniach 6 maja 2011 r., 8 listopada 2011 r. i 27 marca 2012 r. trzy umowy na dostawę produktów. W każdej z umów termin płatności za dostawę został określony tożsamo jako termin 90 dni po wykonaniu umowy licząc od dnia doręczenia pozwanemu dokumentów rozliczeniowych w postaci prawidłowo wystawionej faktury i kopii zamówień podpisanych przez osobę, o której mowa w § 4 ust. 3 umowy. Dodatkowo w umowach z dnia 8 listopada 2011 r. i 27 marca 2012 r. strony postanowiły, że pozwany może się wstrzymać ze spełnieniem swego świadczenia do czasu wykonania przez powoda obowiązków określonych w § 7 ust. 2 umowy. Za towar dostarczony przez powoda została uregulowana należność określona w fakturach w dniach 24 lipca 2013 r., 29 sierpnia 2013 r., 19 listopada 2013 r., w dniu 30 września 2013 r. i 30 grudnia 2013 r. Powód doręczył pozwanemu w dniu 27 stycznia 2014 r. notę odsetkową na kwotę 949 622,53 zł dotyczącą należności zapłaconych przez pozwanego w okresie od 1 lipca 2013 r. do 31 grudnia 2013 r. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji w przedmiocie obciążenia powoda, zgodnie z art. 6 k.c., obowiązkiem przedstawienia dowodów na okoliczność dokonania przez pozwanego zapłaty z opóźnieniem. Wskazał również, że zgodnie z art. 353¹ k.c. dopuszczalne było oznaczenie przez strony umów początku wymagalności roszczenia przez zobowiązanie powoda do wykonania określonych czynności a zwłaszcza przez istotne i zasadne dla pozwanego przedłożenie dokładnej dokumentacji pozwalającej na rozliczenie kontraktu. Za nieuprawnione uznał zarówno twierdzenia powoda, że zapisy § 7 ust. 2 umów były bez znaczenia i zapłata miała się odbywać wyłącznie na podstawie faktur, jak i kwestionowanie skorzystania przez dłużnika z uprawnienia do powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego. Przestrzeganie przez pozwanego treści umowy nie może być traktowane jako uchybienie rzetelności kupieckiej, bo strona powodowa znając zapisy umów mogła przygotować wymaganą dokumentację.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie prawa materialnego w postaci art. 481 § 1 w zw. z 455 k.c., art. 353¹ k.c. w zw. z art. 144 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych, art. 58 § 1 i 2 w zw. z 94 k.c., art. 354 § 1 k.c. oraz naruszenie przepisów postępowania art. 385 k.p.c.

oraz art. 224 § 1 w zw. z 378 i 382 k.p.c. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że art. 385 i 386 k.p.c. są adresowane do sądu drugiej instancji i nie mogą stanowić samodzielnej podstawy skargi kasacyjnej (wyroki z dnia 7 lipca 2000 r., I PKN 711/99 OSNAPiUS 2002, Nr 1, poz. 13, z dnia 2 lipca 2009 r., V CSK 481/08, z dnia 29 października 2010 r., I CSK 699/09, z dnia 17 listopada 2010 r., I CSK 75/10 - nie publ.). Do naruszenia tych przepisów dochodzi, jeżeli sąd drugiej instancji uwzględnia apelację bezzasadną, oddala apelację zasadną lub błędnie nie uwzględnia apelacji i nie dokonuje zmiany zaskarżonego wyroku. Do oceny prawidłowości rozstrzygnięcia nie jest wystarczające twierdzenie strony o jego wadliwości, ale konieczna jest analiza prawidłowości zastosowania przez ten sąd przepisów prawa materialnego lub prawa procesowego. Uwzględnienie zarzutu naruszenia art. 385 i art. 386 k.p.c. możliwe jest zatem w razie uznania, że uzasadnione są inne, podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty, a w konsekwencji właściwa jest ocena, iż sąd drugiej instancji błędnie ocenił zasadność apelacji. W sprawie niniejszej taka sytuacja nie zachodzi, o czym niżej.

Zarzut naruszenia art. art. 224 § 1 w zw. z art. 378 § 1 i 382 k.p.c. zmierza do zakwestionowania prawidłowości przeprowadzonego postępowania dowodowego przez Sąd pierwszej instancji, skarżący zarzuca bowiem uznanie przez Sąd Apelacyjny za bezzasadne pominięcie jego wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i księgowości na okoliczność daty księgowania faktur przez pozwanego i prawidłowości wyliczenia odsetek przez powoda oraz wniosku o zobowiązanie pozwanego do dostarczenia ewidencji zakupów.

Nie ma podstaw do przyjęcia, że nie zostały rozpoznane przez Sąd drugiej instancji zarzuty apelacyjne powoda dotyczące tych wniosków, skoro sam powód przytacza w skardze motywy Sądu prowadzące do ich uznania za bezzasadne. Rozpoznanie zarzutu w sposób negatywny dla powoda nie może być zrównane

z pojęciem „nie rozpoznania zarzutu”. Nie można też twierdzić o pominięciu wniosków jako materiału dowodowego przed Sądem Apelacyjnym skoro w skardze nie został zawarty wniosek o ich dopuszczenie i przeprowadzenie.

Zarzut naruszenia art. 481 § 1 k.p.c. został w sposób nieuzasadniony powiązany z art. 455 k.c., który dotyczy zobowiązań, w których termin płatności nie został oznaczony i nie wynika z właściwości zobowiązania. Poza rozważaniami teoretycznymi na temat terminu płatności i daty wymagalności roszczenia oraz powstaniem obowiązku zapłaty odsetek przez pozwanego w razie opóźnienia spowodowanego zapłatą po terminie płatności, motywy uzasadnienia zarzutu nie zawierają żadnych wniosków odnoszących się do tej konkretnej sprawy. Jedynie ze sformułowania zarzutu można wnosić, że chodzi o uzależnienie wymagalności świadczenia od ziszczenia się dodatkowego warunku doręczenia przez powoda kopii zamówienia pomimo spełnienia przez powoda świadczenia dostawy towaru z doręczeniem faktury. Skarżący pomija w całości treść umów zawartych z pozwanym i określenie w nich zarówno terminu płatności, a co za tym idzie daty wymagalności. Obie strony określiły ten termin na 90 dni po wykonaniu umowy licząc od dnia doręczenia pozwanemu dokumentów rozliczeniowych w postaci prawidłowo wystawionej faktury i kopii zamówień podpisanych przez osobę, o której mowa w § 4 ust. 3 umowy. Zgodnie nadto postanowiły w dwóch umowach, że w razie niewykonania przez powoda jego obowiązków w zakresie złożenia dokumentacji pozwany może się wstrzymać ze spełnieniem swego świadczenia. Sformułowanie umów świadczy o woli obu stron w takim określeniu terminu płatności i dużej staranności podmiotów profesjonalnych w określeniu sposobu wykonania zobowiązania. Trudno też przypuszczać, że powód zajmujący się dostawą sprzętu farmaceutycznego miał trudności ze zrozumieniem tekstu lub nie przeanalizował warunków spełnienia przez pozwanego świadczenia na jego rzecz. Nie może być przekonująca argumentacja powoda, że pozwany jako podmiot dominujący narzucił warunki umowy z naruszeniem dobrych obyczajów handlowych. Umowy zostały zawarte w trybie przetargu nieograniczonego i powód jako profesjonalista miał świadomość, że obie strony muszą stosować przepisy ustawy o zamówieniach publicznych. Niewątpliwie art. 7 ust. 1 i art. 144 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych (j.t. Dz. U. 2017 r., poz. 1579

ze zm.; dalej „p.z.p.”) zawierają ograniczenia swobody zawierania umów ustanowionej w art. 353¹ k.c. Na etapie przystąpienia do postępowania przetargowego dostawca sprzętu wiedział, że ograniczona jest dowolność wyboru kontrahenta, zakres świadczenia musi być tożsamy z zakresem określonym w ofercie i brak jest możliwości swobodnej ingerencji w treść umowy. Skoro jednak treść umowy nie budziła żadnych zastrzeżeń na etapie jej zawarcia i obowiązek dostarczenia kontrahentowi określonych dokumentów nie wywołał reakcji powoda w trybie art. 38 lub 180 i n. p.z.p., to kwestionowanie umowy dopiero na etapie sporu sądowego pozwala na ocenę podniesienia problematyki przekroczenia granic swobody umów jako próby usprawiedliwienia niewykonania świadczenia powoda w całości. Brak podstaw do stwierdzenia, że pozwany, jako podmiot dominujący narzucił warunki umowy z naruszeniem dobrych obyczajów. Powód podjął się wykonania tak sformułowanej umowy i pełna kompetencja oraz decyzyjność do dostarczenia pełnej dokumentacji leżały wyłącznie po jego stronie i były uzależnione do jego działań. W razie wykonania tego zobowiązania umownego pozwany nie miałby możliwości opóźnienia biegu terminu wykonania świadczenia. Z tego względu nie jest uzasadnione twierdzenie skarżącej o zniekształceniu przez pozwanego umowy typowej przez ograniczenie możliwości żądania przez powoda odsetek za opóźnienie w wykonaniu świadczenia pieniężnego przez pozwanego.

Spełnienie lub niespełnienie świadczenia może być traktowane jako warunek w rozumieniu art. 89 k.c. i w przypadku takiego skonstruowania umowy, że można je rozważać jako warunek zawieszający przepis art. 94 k.c., w razie spełnienia przewidzianych w nim przesłanek, pozwala go uznać za nieważny.

Nie można podzielić poglądu powoda, że wprowadzenie przez pozwanego do umowy warunku doręczenia mu przez powoda określonych dokumentów do rozpoczęcia biegu terminu spełnienia świadczenia stanowiło warunek, którego celem było obejście przepisów ustawy tj. art. 481 § 1 k.c. oraz art. 5 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U. nr 139, poz. 1323, dalej „t.z.t.h.”) lub warunek sprzeczny z zasadą rzetelności kupieckiej. Kwestia art. 5 ustawy jest bezprzedmiotowa w świetle treści żądania powoda, który dochodzi odsetek ustawowych licząc ich bieg terminu od upływu 90 dni od dnia

dostarczenia faktur. Ponadto skoro strony w umowie wprowadziły dodatkowy warunek poza dostarczenie faktur, to warunek ten obowiązuje i dostarczenie samej faktury nie jest wystarczające. Co do art. 481 § 1 k.c. powtórzyć trzeba, że wszystkie czynności związane z rozpoczęciem działania powoda były mu przypisane i od jego tylko działania zależało rozpoczęcie terminu biegu spełnienia świadczenia a pozwany na to działanie nie miał wpływu. Fakt posiadania tożsamej dokumentacji przez pozwanego nie może przesądzać o braku rzetelności kupieckiej a jedynie o przyjęciu rozwiązania, które miało ułatwiać współpracę stron i możliwość szybszego spełnienia świadczenia. Nieuzasadnione są zatem zarzuty naruszenia art. 353¹ k.c. w zw. z art. 144 ust. 1 p.z.p. i art. 58 § 1 i 2 w zw. z 94 k.c.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 354 k.c. podnieść trzeba, że ustalone przez strony zwyczaje, odmienne od zapisów umowy, muszą wynikać z dobrowolnego porozumienia stron. Tymczasem, jak wynika z twierdzeń pozwanego, nie doszło do uzgodnienia innego sposobu wykonania zobowiązania przez powoda. Skarżący pomija również tryb zawarcia umowy i ograniczenia wynikające z ustawy prawo o zamówieniach publicznych. Sposób wykonania zobowiązania odpowiadał pozwanemu jako podmiotowi leczniczemu i miał służyć społeczno - gospodarczemu celowi działalności tego podmiotu a nie szykanowaniu kontrahenta. Od 2013 r. powód spełnia swe świadczenie dostarczając wymagane dokumenty i pozwany musi spełnić swoje świadczenie w uzgodnionym terminie. Rozstrzygnięcia w innych sprawach nie wiążą w sprawie niniejszej i nie mogą mieć istotnego znaczenia.

Z tych względów orzeczono na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz § 2 pkt 7 i 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015 r., poz. 1800 ze zm.).